

צדיקים דומים לבוראם

(ב"ר פס"ז, ז)

1234567

אוצר החכמה

1234567

1234567

מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א על חותנו הרבי
הריי"ץ נ"ע:

"דאס איז עצמות ומהות אליין, ווי ער האט זיך
אריינגעשטעלט אין א גוף" (לקוטי שיחות כרך
ב', הוספות, עמ' 511). ובוודאי שמבחינת
תוכנם הן הן דברי כ"ק המגיד ממזריטש נ"ע
על כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע: "פלא נפלא הוא
שהשם מלך א-ל רם ונשא יהי' משכנו בתוך
גוף קטן כזה" (ספר "סיפורים נוראים" מהחסיד
המפורסם ר' יעקב קידנר ז"ל).

1234567

1234567

יום אחד הגיעה אלי בדואר חוברת, ללא ציון שם השולח וללא ציון
שם המחבר. והיא מלאה שקרים ו"קושיות" עמהארציות על חסידות חב"ד
ועל אימרת קודש זו, במיוחד.

רשעותם של מפיצי החוברת הכאיבה לי מאד. סגנונו המרושע הזכיר
לי את העתון הייבסקי "דער עמעס", בימי השלטון הקומוניסטי ב"מדינה
ההיא".

לא יכולתי שלא להגיב, ועם שכבר ענו חסידים לכסילים כאיולתם,
וקיימו בהם "ואענה חורפי דבר" (תהלים קי"ט), וכבר השיבו לבורים
וריקים כחוצפתם, וקיימו בהם "ואשיבה חורפי דבר" (משלי כ"ז). במיוחד
הפליא והגדיל לעשות בשטח זה הרה"ח ר' אברהם ברוך שי' פבזנר בספרו
החשוב "על הצדיקים", עדיין מקום הניחו לבוא אתריהם ולמלא את
דבריהם.

לא יטעה כי אם מי שרוצה לטעות

אמרתי בלבי, כמה מתאימה למפיצי חוברת זו הגדרתו הקולעת של ה"באר מים חיים" הקדוש. את אנשי הבליעל כדוגמת מחברי החוברת הנ"ל, הוא מכנה בשם "הרוצים לטעות", כלומר הם "מעוניינים" לטעות. ועליהם הורה הקב"ה למשה רבנו שלא יצטער – "הרוצה לטעות – יטעה".¹²³⁴⁵⁶⁷ אדרבה, שיטעה, טוב שיטעה כדי שיתגלה קלונו ברבים.

ה"באר מים חיים" בפירושו על התורה מבית את דברי המדרש בבראשית רבה (פרשה ח, ז): "בשעה שהיה משה כותב התורה, היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה 'ויאמר אלקים נעשה אדם וגו'', אמר לפניו: רבון העולם, מה אתה נותן פתחון פה למינים (לומר ששתי רשויות הן), אתמהה! אמר לו: כתוב, והרוצה לטעות – יטעה". והוא שואל:

"ודבריהם ז"ל צריכים פירוש. כי עדיין הקושיא עומדת, למה יעשה זאת הקב"ה? [למה] לתת מכשול לבני אדם שיוכלו לטעות ולכפור ח"ו בעקרי אמונת דתו?"^{אברהם הכהן}

"ונראה לומר בזה, על שתי פנים הם בני אדם. האחד הוא מי שנקודת אמתת לבבו שלמה עם ה' אלקיו ... ומאמין בו באמונה שלמה ... אף בהגיעו לאיזו מקום שאינו מבין דרכי ה' ... כמו בענין מה לפניו ומה לאחור ... או בדרכים אחרים שאינו מבינם, הנקראים בזהר הקדוש "אורחין טמירין" שלא נתגלו כי אם לרשב"י וחבריו, מכל מקום משום זה ח"ו לא יעזוב אמונתו ... ואדרבה יחזק לבו...

"ואמנם הבחינה השנייה היא – מי שאין תוכן לבבו שלמה עם ה' אלקיו, וכשיקשה לו קצת בדרכי ה', הנה עומד על דעתו ומעמיק לסתור עצה מה', ומחפש אולי ימצא עוד עילה על א-ל דעות ה' ...

"וזהו אשר הקב"ה אמר למשה: 'כתוב, והרוצה לטעות? יטעה!'. פירוש, כי לא יטעה כי אם מי שרוצה לטעות ומחפש אחר זה, לעיין במעשיי אולי ימצא איזה מקום לסור מאחריי. זה, יטעה! חפצי בו שיטעה! בכדי להפרע ממנו בגלוי ולא יתחלל שמי ח"ו".

עד כאן לשונו הזהב של ה"באר מים חיים" הק', עי"ש שהאריך. אבל האמת היא שכדברי כ"ק אדמו"ר על חותנו כ"ק הרבי הרי"ץ נ"ע, אמרו חז"ל על גדולי הצדיקים כפי שיצוטט להלן ממדרשים ומספרי חסידות לרוב, ולא עלינו תלונותיכם, מחברי חוברות אנונימיות, כי אם על

ה' ועל תורתו הק'. וכ"ק הרבי שליט"א מה הוא כי תלינו עליו?
וכלשון זו אמרה כ"ק המגיד ממזריטש נ"ע על כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע
כדלעיל, בראשית דברינו.

ואם כנים אתם, עליכם להודות, אחרי שתקראו את המאמר עד תומו,
כי לא ידעתם את מאמרי רז"ל אלה ולא שמעתם עליהם בלתי היום.
ומעתה אתם חוזרים בכם ולא תוסיפו לדאבה עוד. בזאת תבחנו אם רק
טועים הייתם ושוגגים אתם ואינכם חלילה בכלל ה"רוצים" לטעות.

ה"מאיר עיני חכמים": הצדיק הוא ממש אלקות

סב סבנו, הרה"ק ר' מאיר קורוסטישובר נ"ע, שהיה תלמידו המובהק
של הרה"ק ר' זאב מז'יטומיר נ"ע, בעל "אור המאיר", כותב בספרו "מאיר
עיני חכמים" (מהדורת מכון "שפתי צדיקים", בני ברק, תשמ"ה) עמ' ט"ו:
"... נמצא שהיו כל הנבראים כולם מתאווים לשמשו [לאדם הראשון
קודם החטא], בכדי שעל ידו יהיו נדבקים בעצם אחדותו ית', כיון שכל
שימושיו היו מיוחדים בעצם אחדותו ית'. וזהו שאמר להם 'בואו נשתחוה
ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו' ... נמצא בזה ממש, האדם הוא בצלם
אלקים, היינו כמו שחיות השי"ת נשפע בכל הנבראים כולם תמיד בכל עת
ובכל רגע, כן חיות כל הנבראים מקושרים באדם, ואליו מצפים, ולו
מייחלים, כי הוא חיותם, שבשביל זה נבראו, ומקבלים השפעתם על ידי
האדם. וזה סוד שהקב"ה קרא ליעקב "א-ל", ודרשו רז"ל "אני א-לוה
בעליונים ואתה א-לוה בתחתונים", כי הצדיק הוא ממש א-להות, כמאמר
הכתוב 'בצלם א-להים ברא אותו'..."

והרב הקדוש ר' דוד'ל נ"ע הרבי מטאלנא, במענה לשאלת חסידים:
"מהו צדיק ומהו חסיד"? ענה בחריפות האופיינית והשנונה שלו: "א צדיק
איז א שטיק ג-א-ט (וביידיש אוקראינית: "א פאיידע ג-א-ט"), און א חסיד?
– זאיי, וועסטו וויסן!"

כדרכו בקודש, גם תשובתו זו היתה קצרה ועמוקה כאחד וטובא גניז
בה.

ברור, שהן הן הדברים שנאמרו בסגנון חב"די בליקוטי שיחות כך ב'
עמ' 511 מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש על כ"ק חותנו אדמו"ר
הריי"ץ נ"ע: "דאס איז עצמות ומהות אליין ווי ער האט זיך אריינגעשטעלט
אין א גוף".

וזו כנראה גם הכוונה הפנימית במלת "פאיידע", שמשמעותה, לפי מה

שהסבירו לי, "חלקו המובחר ועיקרו של דבר", משהו דומה מאוד ל"עצמות" שבסגנון חב"ד.

מה גדלה חוצפתם של המתנגדים

מלים אלו, המבטאות אמונה כה חזקה בקדושתו של הרבי הריי"ץ נ"ע צרמו את אוזנם של אחדים מאחינו, אשר אור החסידות עדיין לא זרח עליהם, וכמו זר נחשב להם.

אפשר בהחלט להבין אותם, שהרי מעולם לא למדו פנימיות התורה, ומעולם לא שמשו חסידים ואנשי מעשה.

אבל בשום פנים אי אפשר להבין את אלו, המרשים לעצמם לדבר עתק נגד צדיקי עולם, אשר באמונה הטהורה והצרופה באחדות הבורא השקיעו את כל חייהם, ודוקא במובנה הנעלה ביותר של האמונה באחדות הבורא, לפי עומק יסוד מורנו הבעש"ט נ"ע, כמבואר בתניא קדישא לכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע ב"שער היחוד והאמונה" וב"דרך מצוותיך", לכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע במצוות אחדות ה'.

המפרשים שלא ידעו ליישב את "ונתתי מטר ארצכם" – שתקו

הגאון ר' יעקב עמדין נ"ע בסידורו (בתפילת שחרית של חול) על הפסוק: "ונתתי מטר ארצכם בעתו" כותב: "מלה זו קשה, אין כמוה בכל משנה תורה הזאת, אשר דבר משה רבנו ע"ה. ואף על פי שלא מפי עצמו אמרה, מכל מקום נהג בה מנהג המדבר בעדו בכל מכל כל. ובדבר הזה לא מצינו לו חבר, שיתלה נתינת המטר (דבר שלא נמסר ביד שליח) בעצמו, ואי אפשר לדחוק ולקשר הלשון אל הפרשה שלמעלה, כאילו הקב"ה בעצמו ובכבודו אמר, כדרך ששנה משה רבנו ע"ה פרשת עשרת הדברות בלשונו של מקום. ופלא גדול שלא שתו לבם המפרשים לדבר זה, עדיין לא בא לידי מי שהרגיש בו. אולי, מחמת שלא ידעו ליישבו, שתקו, אבל על כרחנו צריכים אנו כאן לדברי חכמת האמת, המגלה כל סתום. המשכיל יבין ממה שנתבאר לעיל, בפתיחת קריאת שמע, בענין אחיזת נשמתו של משה רבנו ע"ה וכן המשילו חכמים הנאמנים, הארץ לאשה, ומיטרא – בעלה דארעא, ודי בזה למבין".

הרי לפנינו, שכשהדברים נראים תמוהים אצל מאן-דהוא יש לו לנקוט כלל חז"ל המאפיין את הסייג לחכמה, ולתלות את תמיהתו בקוצר המשיג ובעומק המושג.

אגב, הרה"ק ר' מרדכי נ"ע, המגיד מטשרנוביל, בהסכמתו לספר "מגדל עוז", כותב על הגאון ר' יעקב עמדין נ"ע "איש אלוקים קדוש".

והמחוצפים והבורים האלו אינם מוכנים לשתוק ולא עוד אלא שמתווכחים עם משה רבינו

והנערים המנוערים מן הידיעות, ומערערים על דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א, נראים בעיני, כאילו הם עומדים ומתווכחים עם משה רבנו ע"ה, על אמרו: "ונתתי מטר ארצכם".

הם אינם מסוגלים אפילו להסתכל במאור פניו – "כי קרן עור פני משה", ובכל זאת טוענים נגדו, ובתוקף ובחוצפא יסגי, במנגינה של למדנים ואומרים: הנה כאן, בריש מסכת תענית, שנינו במפורש: "אמר רבי יוחנן, שלושה מפתחות לא מסר הקב"ה ביד שליח וכו' ומפתח של גשמים" ואתה אומר "ונתתי"? ומשה רבנו רעיא מהימנא, במקום מענה לאלו שאינם רוצים או שאינם מסוגלים להבין, עומד ומתפלל עליהם, בנוסח הפיוט בליל יום הקדוש "סלח נא טפש טפלות רשעי עמך, לעוון ידיך יבוקש ואיננו", ומעורר עליהם רחמים.

וביותר יש להצטער על המחוצפים שבין הליטאים-המתנגדים, שלא הבינו ואינם מסוגלים להבין את דבריו הקדושים של הרבי שליט"א, והדפיסו דברי בלע בנוגע להתבטאות זאת. אוי לאזנים שכך שומעות.

כך התייחסו הגוים מחריבי המקדש אל קדושינו

לבי לבי על בורותם וטפשותם של המתנגדים האלו. לי הם מזכירים את גסותם של מחריבי המקדש, אשר "גילו" פתאום את הכרובים בבית קדשי הקדשים, ומיד החליטו שאלו הם פסילים, וככל הגויים, חלילה, בית ישראל, עובדי אלילים רח"ל, כמותם. על אותה שעה מקונן ירמיהו ואומר (ירמ' נא, נא) "בושנו כי שמענו חרפה, כסתה כלימה פנינו". ירמיה הנביא אפילו אינו מנסה כלל להעמיד את הרשעים על טעותם הנוראה, כי אי אפשר להוכיח לגוים מטומטמים את טעותם, בשעה שהם מחזיקים בידיהם הטמאות את הכרובים (אשר לפי אחת הדעות היו אלו הכרובים שעשה משה), וטוענים שיש להם הוכחה ממשית לכך. ירמיה רק בוכה במר נפשו ומקונן "ובוש על החרפה וכלימה שבאו עלינו בעת שנכנסו הזרים למקדש ה', הרי שזו חרפה גדולה שצערה ככל החורבן" (פירוש רז"ו על המדרש).

^{אוצר החכמה}

מאמר חז"ל זה מופיע בפתיחתא לאיכה רבה, אות ט', וזו לשונו: "את מוצא בשעה שנכנסו שונאים לירושלים וכו' נכנסו לבית קדשי הקדשים ומצאו שם שני כרובים, נטלו אותם בכליבה (= מקלעת חבלים על גבי מוטות. המדרש המבואר), והיו מחזירים אותם בחוצות ירושלים ואומרים: "לא הייתם אומרים שאין האומה הזאת עובדת עבודת כוכבים? ראו מה מצינו להם ומה היו עובדים, הא כל אנפין שוין" (= הרי כל הפנים שוות, לכולם אותן פנים, גם הם עושים פסילים כמונו. המדרש המבואר).

^{אוצר החכמה}

אין הגויים מסוגלים להבין את ההבדל שבין מעשה העגל לבין, להבדיל, הכרובים

^{אוצר החכמה}

אוי להם לגויים מעלבונם של כרובים, לעולם לא יידעו הגויים האלה ולא יבינו את קדושתם של כרובים לאור תורתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. ב"ליקוטי שיחות" כרך כ"ד (ע' ז' ואילך) מסביר הרבי שליט"א כי הכרובים, מאחר ונעשו על פי ציווי ה', ציווי מלשון צוותא וחיבור, מורגשת בהם ביטולם אל מי שצווה עליהם. דבר ה' אל משה רבינו רק עבר דרכם, אבל הם לעצמם אינם שום מציאות, ולכן היתה על ידם השראת השכינה בישראל עד כדי "ונועדתי אליך שם ודברתי אתך מבין שני הכרובים". מה שאין כן דבר אשר ה' לא צווה ואינו בטל לאלקות, עלול להיות סיבה לעבודה זרה ממש. ולזאת במעשה העגל, אף שתחילת מחשבתם היתה גם אז להמשיך אלקות למטה על ידי הממוצע הגשמי הזה, כדאיתא במפרשי התורה, והם בסך הכל התכוונו להשראת השכינה בתוכם, על דרך שבאמת צווה ה' אחר כך לעשות לו מקדש מזהב ומכסף גשמי כדי שיהיה "ושכנתי בתוכם", אך הואיל ולא נעשה על פי צווי ה' והיה חסר הצוותא והחיבור והביטול לאלקות, הוא הביא לידי "וישכימו ממחרת וכו'", ההיפך הגמור מאחדות ה'.

את ההבדל "הקטן" הזה שבין מציאות נפרדת לעצמה ובין זו הבטילה לגמרי לאלוקות, את ההבדל שבין מעשה העגל לבין, להבדיל, הכרובים, אין הגויים מסוגלים לתפוס וירמיהו הנביא, במקום להסביר להם את ההבדל לפי שיחת הרבי שליט"א, בכה בכי מר.

אך כמה מצער שגם אחדים מאחינו בני ישראל מתקשים לדעת ולהבדיל בין אבינו יעקב וכל קדושיו עמו אשר הקב"ה מעיד עליהם בתורתו שדבקו לה' והתבטלותם אליו ית' היא כה מושלמת עד שאינם שום מציאות לעצמם ולכן הוא ית' קורא להם "א-ל" ובין מי שלא הגיע

לידי התבטלות זו, לא מני' ולא מקצתי', ולא עוד אלא שמחשיב את עצמו למציאות חשובה ומתגאה בתלמודו עד שהתורה מיללת עליו ומעידה עליו שהוא נפרד מאלקות כי "המתגאה הוא בעצמו אצל השם ית' כעבודה זרה עצמה" (לשון הרמב"ם בפירושו על מסכת אבות פרק ד' משנה ד').
הם, מסכנים, לא שמעו בכלל על המושג של ביטול לאלקות ו"שאין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו ית' בין בפועל ממש כמלאכים עליונים בין בכח ככל איש ישראל למטה שבכותו להיות בטל ממש לגבי הקב"ה במסירות נפשו על קדושת ה'" (תניא פ"ו).

אח"כ 1234567

אשרינו מה טוב חלקנו שחונכנו על יסודות החסידות

ובכן, אשריהם וטוב חלקם של חסידים אשר חונכו על היסודות הנאמנים האלה ועל הרעיון ש"אין עוד מלבדו" וכשהם אומרים על רבם "ער איז אגעטילכער ייד" הם מתכוונים לומר שהוא בטל לה' בפועל ממש כמלאכים עליונים הנקראים מסיבה זו בשם "אלוקים" כך גם הוא אינו שום מציאות לעצמו כלל. ולעומתם המתנגדים אינם יודעים מאומה לא ב"לעולם ה' דברך ניצב בשמים" לפי שיטת הבעש"ט נ"ע, ולא בתורתו "אלץ איז ג-ט" און "ג-ט איז אלץ", ושפה זו זרה להם ואינה מובנת להם לגמרי, וכדברי הנביא "כי בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל העם הזה" ונדמה להם, היפך האמת, שהכל נמצא מחוץ לקב"ה והכל נפרד ממנו, וממילא נדמה להם שאנו קוראים "ג-א-ט" למי שהוא חוץ ממנו ית' חלילה, ומעלילים עלינו עלילות שווא, בדומה לאותם גויים שהעלילו על ישראל עלילות שווא כאילו הם עשו פסילים במקדש בצורת כרובים.

וכן אביגדור שלא למד חסידות טעה טעויות חמורות אלו ואף הלך והלשין

כן עשה אביגדור המלשין, קם ועשה באמת מעשה נבלה שכזה ואכל קורצא בי מלכא דרוסיא על החסידים "שקוראים לרבותיהם באיגרותיהם בשם "אלוק" (סעיף 6 בכתב ההלשנה שלו) וכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בתשובתו לחוקריו הרוסיים ענה "שדבר זה לא היה ולא נברא מעולם, אין החסידים קוראים לרבם בשם "אלוק" אלא "אלוקי" במובן "איש אלוקים" ותואר זה מקובל בעמנו בני ישראל לשבח בו את הגדולים ביראת שמים ואחרוני המקובלים כפי שאנו מוצאים בספרי דפוס עבריים רבים" (אגרות קדש מאת כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע חלק ב' ע' מ"ח. ציטוט מ"כרם חב"ד").

ואמרתי על דרך הצחות שיעקב אבינו ראה את כל זה ברוח קודשו והיה מודאג שלא יסולפו דבריו ולכן בהתוועדות חסידית סגורה עם בניו אמר להם את האמת: "ושמעו אל ישראל אביכם" – "אביכם ישראל – א-ל" – "מה הקב"ה בונה עולמות אף אביכם, מה הקב"ה מחלק עולמות – אף אביכם" (כדאיתא במדרש) כי היה בטוח שבניו מבינים את דבריו לאשורם, היות ולמדו חסידות מפיו, אך בה בשעה פחד מאד שמא יגיעו דבריו אלה אל המצרים ואז הם יאשימו אותו, כמו המתנגדים, שהוא עשה את עצמו "אלוק", ומרוב פחד קרא ליוסף והשביעו "ונשאתני ממצרים" "שלא יעשו ממני עבודה זרה" ואל תסמוך על חכמתך ותחשוב שתוכל להסביר למצרים את המשמעות האמיתית של דבריי כמוסבר בחסידות, כי המצרים לא ישוכנעו בשום אופן ואל בינתך אל תישען ולזאת משביעך אני "ונשאתני ממצרים" תיכף ומיד. והלוואי ויבינו אותי לפחות, בניי יצאוני, שעתידין להיות בגלות ליטא, ואשמח מאד.

דברי רבותינו – הם מאמרי רז"ל מפורשים

אולם, מבקשי ה' יבינו כל, וישמח לבם ותנוח דעתם בהבנת דבריו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, כשתחזינה עיניהם שורה ארוכה של מאמרי חז"ל ואמרות צדיקים קדושי עליון, הדומים מאוד בתוכנם להתבטאויותיו של הרבי שליט"א.

ונצטט כמה מהם:

תחילה נביא מספר מאמרי חז"ל מפורשים אודות יעקב אבינו. בבראשית רבה סוף פרשה ע"ט "אמר (יעקב אבינו): אתה, (רבונו של עולם) – אלוה בעליונים, ואני, (יעקב) – אלוה בתחתונים". וכך מפרש המדרש את הפסוק: "ויקרא (יעקב) לו (לעצמו) – א-ל אלקי ישראל". ובמסכת מגילה י"ח ע"א ראינו, שהקב"ה הסכים על ידו וקראו "א-ל", כדאיתא התם: "מנין שקראו הקב"ה ליעקב א-ל, שנאמר 'ויקרא לו א-ל אלקי ישראל', ואי סלקא דעתך למזבח קרי ליה יעקב א-ל, ויקרא לו יעקב מבעיא ליה, אלא – ויקרא לו ליעקב "א-ל", ומי קראו? – אלקי ישראל". גם לפני הסתלקותו, חוזר יעקב אבינו פעם נוספת על דבריו אלה, כדאיתא בבראשית רבה פרשת צ"ח ד' על הפסוק "ושמעו אל ישראל אביכם", ופרשו שם חז"ל את המלה "אל" כאילו היא כתובה באלף צרוי' כלומר "א-ל" – הוא ישראל אביכם.

ויעקב אבינו ממשיך שם ואומר: "מה הקב"ה בורא עולמות (היינו

עצמותו ומהותו ית' כדאיתא באגרת הקודש ד"ה "איהו וחיהי חד" אף אביכם בורא עולמות. מה הקב"ה מחלק עולמות, אף אביכם מחלק עולמות".

ובויקרא רבה פרשה ל"ו, ד' מצאנו ראינו שהקב"ה הסכים על ידו גם בדבר הזה, כדאיתא שם: "אמר הקב"ה לעולמו: עולמי, עולמי, אומר לך מי בראך? יעקב בראך, וישראל יצרך שנאמר כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל". (ישעי' מ"ג א').

ואף בפרשת בלעם נאמר ושם ניבא שיעקב אבינו נקרא א-ל, כדפירש רש"י על הפסוק "ארור אפם כי עז" (ויחי מ"ט, ז.). "אפילו בשעת תוכחה לא קילל אלא אפם וזהו שאמר בלעם 'מה אקוב לא קבה א-ל'". ובשפתי חכמים (שם אות ס'): "רצה לומר 'א-ל' היינו יעקב".

וכל ישר הולך, בוודאי מודה שמעין דברים אלו נאמרו בנעימה קדושה על כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, ע"י חתנו כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכבר אמרו חז"ל בבראשית רבה נ"ו ט' "אין דור שאין בו כיעקב".

רבותינו הסבירו והאירו את מאמרי חז"ל אלו עד שאפילו אנשים כערכנו יכולים להבינם

הן אמת, כי מאמרי חז"ל אלו, אינם מובנים דיים, וקשה להולמם ללא לימוד דא"ח. ונראה, שלהם ולפסוק "ונתתי מטר ארצכם בעתו" – מקרה אחד: משניהם התעלמו הפשטנים, בשניהם התקיימו דברי הגאון יעבץ נ"ע: "מחמת שלא ידעו ליישבו, שתקו".

'ופניתי אני לראות חכמה', לחפש הסבר מעט, בספרי 'חכמי האמת היודעים להסביר כל סתום' – 'פורש אין להם' לפי שכלנו הדל. הרמב"ן נ"ע בוישלח ל"ג כ', הסתפק רק במלים "ויש בענין הזה סוד גדול", וגם דברי מהר"ל מפראג נ"ע ב"גור ארי"י" על רש"י שם אינם מוסיפים הרבה למי שלא הורגל בסגנונו המיוחד. הוא מעיר: "שהרי אלו-הוא מי שהוא קדוש מעניני הגוף, וזה יעקב". ואם כפשוטו, קשה מאוד להבין כוונתו.

עד שא-ל ה' ויאר לנו באור תורת החסידות, וזו מגלה לנו סוד צפונות המדרשים, עד שתהא מחשבת כל אדם תפיסא ב'.

בדרוש המתחיל "ואתה ברחמך הרבים" משנת תרפ"ז, בקשר למאמר תלמידי הרשב"י, בשבח רבם (זוהר הקדוש פר' בא) "מאן פני האדון ה'?" דא רשב"י, מסביר לנו כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע:

"הרשב"י נ"ע שהי' בתכלית הביטול לאור א"ס, ולא הי' בבחינת

מציאות לעצמו כלל, על כן שייך לומר עליו "אדון ה'", דהיינו האלוקות שבו, כי לעצמו אינו בבחינת מציאות כלל".

כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע אמר פעם על כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע: "ליכטיק זאל אים זיין אין גן עדן ווי ער האט אונדז געמאכט ליכטיק", אף אנו נאמר כן על הרבי הריי"צ נ"ע:

במלים ספורות אלו האירו פני המדרשים במאור שבתורה, זו תורת החסידות, ומיד התבררו והתלבנו הדברים כפשוטם וכאמיתתם. דברים העומדים ברומו של עולם הסוד, נעשו פתאום מובנים היטב גם לאנשים כערכנו.

אם קודם התפלאנו ושאלנו איך יתכן שתלמידי רשב"י יאמרו על רבם "האדון ה'?" עכשיו זה מתיישב בשכלנו כדבר המובן כמעט מאליו: תלמידי הרשב"י, הרי הכירו את רבם, וידעו שהוא בטל תכלית ביטול לאור אין סוף ב"ה, ורק מציאות האלוקות, אלי' הוא בטל בתכלית, היא שקיימת בו, אם כן הוא – עצם האלוקות ואין בו עוד מציאות, מלבד האלוקות.

גם כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש הכיר את חותנו, אדמו"ר הריי"צ נ"ע ושלימות ביטולו לה', ולו נאווה תהילה זו, לומר עליו "דאס איז עצמות ומהות אליין, ווי ער האט זיך אריינגעשטעלט אין א גוף".

ובשביל בעלי "נגלה" שבתורה אשר לא נהירין להו שבילי הזוהר הקדוש, הביא כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערותו הנפלאה (מספר 56, שם) כיד הגאונות והצדקות הטובה עליו, דוגמא וראי' מפורשת מהתלמוד הירושלמי (בכורים פ"ג הלכה ג'), וכך נאמר שם: "וה' בהיכל קדשו", דא ר' יצחק בר' לעזר בכנישתא מדרשא דקיסרין".

רק לפני שנות דור אחד נשמעו בוילנא דרשות ברוח מאמרים אלו

והמעניין ביותר הוא, שרק לפני שנות דור אחד ניתן הי' עדיין לשמוע בוילנא, בירת ליטא, דרשות ודיוקים נפלאים, המבוססים על הרעיון, שהקב"ה קרא לבשר ודם, ליעקב אבינו – "א-ל", בגלל התבטלותו השלמה ודבקותו אליו ית'.

מגידי וילנא לא יכלו, כמובן, לדעת את מה שהסביר כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, אך כיהודים מאמינים, בהרגש נשמתם האלקית, חשו מן הסתם, שהתבטלותו המושלמת של יעקב אבינו לבוראו, וזה שאינו מציאות לעצמו כלל, היא הסיבה שהקב"ה קרא ליעקב "א-ל", ולכן לא

שאלו קושיות במה שמופלא מהם, אלא התבוננו וחידשו חידושים נחמדים במה שהורשו.

כוונתי לספר "בית יצחק" מהרב ר' יצחק בר' ניסן ז"ל מווילנא, מחברו של הספר הנפלא "קהלת יצחק" על התורה. בפרשת בלק על הפסוק ¹²³⁴⁵⁶⁷ "ותרועת מלך בו".

בשם הרב ר' גבריאל זאב ז"ל, הדרשן המפורסם בעיר ווילנא, מבאר המחבר באריכות, כי בלעם חפש ולא מצא שום חטא ושום חסרון במעשיו של יעקב, כדי שתחול חלילה בסיבתו הפך הברכה על בניו, וזהו: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל". על כל התרי"ג שמר יעקב אבינו בשלמות, ואין בו שום פגם ושום דופי.

וכאן הרי מתעוררת מיד השאלה: ומה עם איסור כרת החמור של נשיאת שתי אחיות בחייהן? התשובה – "ותרועת מלך בו" – הוא ריעו וחבירו של מלך, מלכו של עולם, כי הקב"ה קראו "א-ל", וכשם שלמעלה באלקות, בזיווגי המדות העליונות, אין איסור זה נוהג, כך גם כאן, למטה, בעולמנו זה, לגבי דרגתו של יעקב הקרוי "א-ל", אין בדבר איסור. וחז"ל בסנהדרין כ"ב ע"א רמזו על כך במאמרם: "מלך משתמש בשרביטו של מלך".

את הדיוקים היפים האלה ביסס הדרשן הווילנאי על הקדמה יקרה, לקוחה מספר "ציוני" על התורה, מהגאון המקובל הר"ר מנחם ציוני זצ"ל, הובאה ב"ילקוט ראובני", בלשון זו: "ויקרא לו א-ל אלקי ישראל, אמר לו הקב"ה: אני א-לוה בעליונים, רצה לומר, בה' ספירות אחרונות, אתה – א-לוה בעולם השפל. ויש גירסא אחרת: אתה א-לוה בה' ספירות אלו, ה' ספירות אחרונות, כי דמות יעקב חקוקה בכסא הכבוד, וזה אמרו התחת אלקים אנוכי, ואני – בתחתונים בהנהגת העולם השפל", ע"כ.

ולפי זה, הקב"ה קראו ליעקב "א-ל", לא רק לענין שיהא גוזר והקב"ה יקיים, כפי שאפשר הי' לדחוק על דרך הפשט, אלא שיהא דומה ממש לאלוקות בהתנהגותו, כך שאיסור שתי אחיות לא יהא נוהג אצלו כלל, הלכה למעשה! כפתור ופרח!

לא יאומן כי יסופר, שאת זו דרש ברבים מגיד בוילנא בדור שלפנינו, והעיר ווילנא לא נבוכה. יותר מזה, המחבר "בית יצחק" חילק לו שבחים גדולים, וסיים: "וראויין הדברים למי שאמרן".

ספק, אם מחבר "בית יצחק" ידע שבתמימותו זכה לכוין למה שכתב כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע, בספרו "דרך מצוותיך", מצוות איסור ערוות אחות

אשתו דף ל' וזה לשון קדשו שם: "אלא שיעקב לפי שהי' לפני מתן תורה, והי' טהור וקדוש, עשה כן דוגמת היחוד באצילות, כי לו יאתה לעשות כן, להיותו מרכבה למדות דאצילות".

"אנשי הדעת" כולם ולא רק יעקב אבינו נקראים אלקים

ונראה בהדיא במדרשי חז"ל, שאין תואר זה – מיוחד רק ליעקב או לכמה צדיקים בודדים הדומים לו, בדוגמת יוסף הצדיק, רשב"י ורבי יצחק בן לעזר, אלא זוהי נחלתו של כל מי שבשם "ישורון" יכונה, כל הקרוב קרוב לאלקות עד כדי התבטלות מוחלטת ממציותו, קראו הקב"ה "א-ל", אלא שיעקב הוא אבוהון דצדיקא, וכולם נקראים "ישורון" על שמו.

וכך מפורש יוצא מפי חז"ל במדרש בראשית רבא פר' ע"ז על הפסוק "אין כא-ל ישורון", ודריש: "אין כא-ל!" ומי "כא-ל"? – "ישורון", ("ישורון" – נוטריקון "הנאין והמשובחין והישרים שבכם", והיינו – הצדיקים, דמדשני הכא למימר "ישורון", ולא "ישראל", דריש נוטריקון, ודריש אין כא-ל, בעל הכוחות כולן, רק ישורון – מי שהוא ישר ונאה באמת, האיש הזה רוכב שמים, שהוא משדד מערכות השמים, ומהפך כל דרכי הטבע, בעזרך, ודריש עוד על ישראל סבא, שמדתו "ישר", לכן נקרא ישר א-ל – שהוא כא-ל, שנאבק עם מלאכי א-ל ויוכל. "עץ יוסף" ו"מתנות כהונה").

וכן איתא ב"ספרי" על פסוק זה: "ישראל אומרים אין כא-ל, ורוח הקודש אומרת כא-ל – ישורון".

חזינו, שיעקב אבינו וכל "הנאים והמשובחים שבכם" מנאן המדרש והספרי בחדא מחתא לענין זה.

ובספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" דף ז', פרשת בראשית, קרוב לתחילת הפרשה, באמצע הפיסקא:

"אבל לגבי צדיקא שנקראים "אלדים" כמו שמצינו במשה, שנאמר: "ראה נתתיך אלדים לפרעה", וכן יעקב: "ויקרא לו א-ל אלדי ישראל", וכיוצא בשאר צדיקים, לא הסתתר מהם הקב"ה, לכך: 'ויאמר אלדים יהי אור, ויהי אור', רצוני לומר, מיד כשעלה במחשבה של אנשי הדעת, שנקראים אלדים, שהקב"ה, שנקרא אור, מסתתר שם, אז נתפרדו כל פועלי אוון ונתגלה אורו יתברך, וזהו שכתוב ויהי אור, והשי"ת יכפר".

"ואם תבין זה תבין מאמר חז"ל "הקב"ה קרא ליעקב א-ל"

וכמה עריבות מתיקות וידידות באמרות הטהורות של כבוד קדושת

ה"קדושת לוי", בסגנון חסידות פולין, על הפסוק "התחת אלוקים אני", הנוגעים לענינו. וזל"ק שם:

"ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלוקים אני" ואונקלוס תרגם, "ארי דחלא דה' אנא" והנה לפירוש הפשוט בפסוק אין להבין התרגום.

ונראה כי הכלל, האדם בכל מדותיו צריך להדביק עצמו להבורא ב"ה: במידת היראה – לירא את ה' הנכבד והנורא, במידת אהבה – לאהוב את ה' הגדול, במידת התפארת – שיקויים בנו "ישראל אשר בך אתפאר", וכן בשאר המידות. וזה הוא עולם האמת. ואם תבין זה, תבין מאמר חכמינו ז"ל "מנין שהקב"ה קרא ליעקב א-ל", וגם מאמר חכמינו ז"ל "מה הקב"ה בונה עולמות אף הצדיקים" [להעיר ש"הקדושת לוי" הקדוש גריס כאן "הצדיקים" במקום "יעקב אביכם"], וגם מאמר חז"ל "עתידין צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה", וגם מאמר חז"ל "עתידין מלאכי השרת לומר לפני הצדיקים קדוש". והנה, אם האדם דבוק בכל המידות להבורא יתברך, אז הוא אינו "תחת אלוקים", אדרבה הוא דבוק בה', ואם ח"ו אינו מדבק עצמו בהמידות כנ"ל, אז הוא "תחת אלוקים", וזהו הרמז מה שתרגם אונקלוס, כי יעקב אמר, "התחת אלוקים אני", וכי אני "תחת אלוקים"? אדרבה, אני דבוק בה', וזהו שתרגם אונקלוס על זה "ארי דחלא דה' אנא", אני דבוק בכל המידות להבורא יתברך, ע"כ.

הטעם שהאריך רש"י בפירושו על הפסוק הזה בצורה בלתי רגילה

ולפי הרב הקדוש ר' צבי אלימלך נ"ע, הרבי מדינוב, בספרו "בני יששכר", האריך רש"י הקדוש, בצורה בלתי רגילה בפירושו על הפסוק "ויקרא לו א-ל אלקי ישראל". מתוך כוונה מיוחדת והיא: לאשר ולקיים "פסק דינו" של הגאון החסיד בעל ה"הפלאה" נ"ע, ולסלק הקושיא המתעוררת על ראייתו מהמדרש שלנו.

הכיצד?

ראה רש"י את מה שבעל ה"הפלאה" עתיד לחדש, ולהכריע "להלכה ולמעשה", שהקב"ה מוחל להם לישראל מיד עם אמירת שלש עשרה מידות הרחמים. והראי', לפי בעל ה"הפלאה": שהרי "א-ל", היא אחת מי"ג מידות, ואי אפשר לאדם להדבק במידה זו ולהדמות לבוראו, כי אי אפשר לומר "מה הוא א-ל" אף אתה תהא א-ל", ומכאן אתה למד על כל שלש עשרה

המידות דבאמירה בעלמא סגי.

וחשש רש"י, אוהבן של ישראל, מהמדרש שלנו, שלא יתפרש כסתירה לבניינו, שהרי לפי המדרש, יעקב אבינו, בדידי' הוה עובדא, והעיד עליו יודע תעלומות, שקיים "הדבק במידותיו", גם במידה זו וקראו "א-ל", אם כן אין זה בלתי אפשרי בטבע בני אדם, ואזדא לה ראייתו של בעל ה"הפלאה".

אי לזאת טרח וכתב לה רש"י את כל האריכות הלזו, והוכיח שמדרשי חז"ל לחוד, ופשוטו של מקרא לחוד, ולפי פשוטו של מקרא לא מצינו שיגיע אדם לרום פסגת מעלה זו, ואם כן ראייתו של בעל ה"הפלאה" ראי' מעלייתא היא, והכי נקטינן, דהלכתא כוותי' דבעל ה"הפלאה".

רש"י אוהבן של ישראל מעדיף את הפירוש הפשוט על פירוש המדרש כדי להקל על עבודת בני ישראל ב"יעשו לפני כסדר הזה"

ולחביבותא דמלתא, נחזור שוב פעם, וביתר פירוט על תמצית דבריו הקדושים, הנחמדים מזהב ומפז רב.

במאמרי חודש אלול, מאמר ב', שואל ה"בני יששכר":

מה ראה רש"י הקדוש בפירושו בפר' וישלח, על הפסוק "ויקרא לו א-ל א-לוקי ישראל", לנהוג שלא כמנהגו בכל התורה כולה: שאחרי שפירש את הפסוק בדרך פשוטו של מקרא, ואחרי שפירושו עלה יפה ואין בו כל קושי בדרך הפשט, ממשיך רש"י ואומר "ורבותינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב א-ל", ועוד מוסיף על כך הערה מיוחדת במינה – "ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים", וחוזר ומצהיר "ואני ליישב פשוטו של מקרא באתי". ותמוה מאוד: אם רש"י לא בא אלא ליישב פשוטו של מקרא, ולפי פשוטו של מקרא פירושו טוב וחלק מכל צדדיו, מה הוצרך להביא מדרש רבותינו, הן מדרש זה לא הוסיף כלום ליישוב הפשט? ואם בכל זאת מצא רש"י לנכון להביא כאן פירוש נוסף, לקוח מהמדרש, למה לו להסתייג ממנו בו במקום ולומר "ודברי תורה כפטיש וכו'"? כאילו מתכוון רש"י לומר: נכון באמת, רבותינו דרשו שהקורא הוא הקב"ה, והוא שקרא ליעקב "א-ל", אבל לא זו דרך פרשנות שלי, זה אמנם אחד מכמה טעמים שדברי תורה מתחלקים, בדוגמת הניצוצות הרבים היוצאים מן הסלע, אבל אין זה טעם שלי, אני בא ליישב רק פשוטו של מקרא. מוזר מאד, מה בעי רש"י בכל האריכות?

1234567
אח"ח

ותירץ ה"בני יששכר": אמנם כן, כוונה מיוחדת היתה לרש"י בזה שהביא את המדרש, והוא – כדי לומר שמדרש זה לא נראה לו להלכה, ואנן נקטינן כפשוטו של מקרא דוקא. ונפקא מינה טובא איכא הכא, גבי דיוקו של בעל ה"הפלאה" נ"ע.

רש"י ראה את מה שבעל ה"הפלאה" עתיד לחדש, וחידושו בא להקל על עבודת בני ישראל, אלא שיש סתירה לפירושו מהמדרש הזה, לכן החליט רש"י מרוב אהבת ישראל שבו, לצטט את דברי המדרש ולומר שאמנם, בתור דרש הדבר טוב ויפה, אבל להלכה ולמעשה אין אנו פוסקים כמותו. וטרח וכתב רש"י את כל האריכות, ובלבד שישראל המתפללים ייענו מן השמים מהר ובקלות.

דהנה בעל ה"הפלאה" הביא את דברי הגמרא במסכת ראש השנה דף י"ז עמוד ב' על הפסוק "ויעבור ה' על פניו ויקרא": "אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". ונחלקו קדמוני המפרשים מה משמעות המלים "יעשו לפני כסדר הזה"? האם הכוונה שיתעטפו כש"ץ ויאמרו בפיהם את שלוש עשרה המדות, או שמא "יעשו לפני כסדר הזה" פירושו שיתדבקו במדותיו אלה – מה הוא רחום אף אתה היה רחום, וכן כל שלוש עשרה מדות, ורק אז הקב"ה ימחול להם? וכן איתא במפורש ב"ראשית חכמה", שער הענוה פרק א':

"ושמעתי משם הגאונים כי על כוונה זו אמרו במסכת ראש השנה על "ויעבור ה' על פניו ויקרא", אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראהו למשה ואמר לו, כל זמן שישראל יעשו לפני כסדר הזה, אני מוחל להם", עכ"ל. והדבר קשה, שהרי אנו רואים כמה פעמים אנו מזכירים שלש עשרה מדות, ואינם נענים. אלא, אומרים הגאונים, כי כוונת "יעשו לפני כסדר הזה", אין הכוונה על עטיפת טלית, אלא שיעשו סדר המדות שלימד הקב"ה למשה, שהוא א-ל רחום וחנון, דהיינו מה הוא רחום אף אתה תהיה רחום וכו' וכן לכל שלש עשרה מדות".

דעת לנבון נקל, כי בני ישראל יעדיפו יותר את הפירוש הראשון, שלפיו באמירה בעלמא סגי, ומיד ימחול להם הקב"ה.

הוכיח בעל ה"הפלאה" שהפירוש הראשון הוא הנכון, שהרי שלוש עשרה מדות מתחילות בתיבת "א-ל", ולא שייך לומר שהאדם יהי' דומה

לבוראו, גם במדה זו, במדת א-ל, "כי לא איש א-ל". ממילא ברור, שהכוונה ב"יעשו לפני כסדר הזה", היינו שרק יאמרו את התיבות הללו.

לפי זה, אומר בעל ה"הפלאה" נ"ע, גם יומתק מאוד לשון הפיוט שאומרים בסליחות "א-ל הורית לנו לומר שלש עשרה" – היינו שהמדה "א-ל", שבתחילת שלש עשרה מדות, באה להורות לנו כי די רק "לומר", ומיד הקב"ה מוחל לישראל. ולא הטריח אותנו הקב"ה, כתנאי למחילה, לקיים את המצווה של הדבק במדותיו ממש. עד כאן דבריו הקדושים של בעל ה"הפלאה" נ"ע.

והוסיף ה"בני יששכר", שרש"י זצ"ל חשש מהמדרש שלנו, המהווה לכאורה סתירה גמורה לדברי בעל ה"הפלאה" נ"ע, הטוען שמהמדה "א-ל" מוכח שמספיק רק "לומר" כי אין אדם יכול להגיע לדרגת "א-ל", אפילו אם כגובה ארזים גבהו, הרי חזינן הכא, שיעקב אבינו הגיע לדרגה זו, עד שהקב"ה קראו "א-ל". ויש עוד צדיקים הדומים לו, ואולי רק כלפיהם נאמר "יעשו לפני כדבר הזה". ואם כן אין מכאן רא' שמספיק "לומר שלש עשרה"?

לכן בא רש"י וטרח והאריך וטען כלפי מעלה, שהמדרש אינו אלא כפטיש יפוצץ סלע, ואינו מתיישב עם פשוטו של מקרא, ואנן אזלינן בתר פשוטו של מקרא, ואם כן אין כאן לא קושיא, ולא סתירה, אבל יש כאן מחילה סליחה וכפרה, כי דברי בעל ה"הפלאה" נ"ע שרירין וקיימין להלכה.

הרבי הצ"צ נ"ע שקיל וטרי טובא בהבנת מאמר חז"ל "מאן פני האדון ה' דא רשב"י" על פי חסידות

עתה יצא לאור ספר המאמרים מכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דשנת תרל"ג, מועתק לראשונה מגוף כתב יד קדשו.

בדרוש ארוך המתחיל בפסוק "ויצב שם מצבה ויקרא לו א-ל א-לקי ישראל", מביא אדמו"ר המהר"ש נ"ע את כל מאמרי חז"ל הקשורים לנושא של "קראו הקב"ה ליעקב א-ל", ומעמיק שאלה בהבנת הדברים והקשיים המתעוררים דווקא מתוך לימוד החסידות.

הרבי נ"ע שואל שם: "ולכאורה צריך להבין היאך שייד על יעקב שלמטה לומר כן, דעם היותו נשמה דאצילות, לא ה'ה רק מרכבה לז"א דאצילות, ולא ז"א ממש. וכמו שכתב רבינו באגרת הקודש סימן כ', בענין נשמות דאצילות, וזו לשונו: "אך אינן אלוקות ממש לברוא יש מאין, מאחר שכבר יצאו ונפרדו מהכלים דעשר ספירות, שבהן מלובש הקו מאור אין

סוף, שהאור הוא כעין המאור כו" עכ"ל. ואם כן, צריך להבין היאך אמרו חז"ל 'אף אביכם ברא עולמות' ואמרו רז"ל: 'יעקב בראך'?"

הדרוש של הרבי מהר"ש נ"ע (המבוסס על דברי כ"ק אביו אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע ב"אור התורה" (חלק ב') פרשת ויחי ע' 716), מעוטר בהגהות רבות מכ"ק בנו אדמו"ר הרש"ב נ"ע.

אדמו"רינו נשיאינו שקלו וטרו והאריכו שם מאד ב"אמנם צריך להבין" אחרי כל תירוץ, והוסיפו עליו "ובעומק יותר" עד שסוף סוף יצא כנוגה צדקם, וכוונתם של חז"ל במאמרים קדושים אלה – נעשית מובנת ומאירה לכל מבקשי ה'.

כ"ק הרבי ה"צמח צדק" נ"ע מביא שם תחילה את פירושו של סבו, כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, על מאמר הזהר הקדוש בפרשת בא (דף לח עמ' א') "מאן פני האדון ה' דא רשב"י": "שכיון שהיה נשמה דאצילות ממש, אם כן לא היה נשמה שלו מסתיר כלל על האור האלקי, אלא היה בביטול גמור, לכן היו יכולים לאמר עליו מאן פני האדון כו' דא רשב"י, שהשכינה מלובשת בנשמתו ונשמתו אינה דבר המסתיר כו', כי אם על דרך נשמת משה שאמר על עצמו ונתתי כו'".

אך עדיין לא נתיישבה דעתו הקדושה של הרבי ה"צמח צדק" בפירושו זה לגבי יעקב שקראו הקב"ה "א-ל", והוא מתבטא בסגנון לא רגיל ואומר "אך עדיין אין זה נוח לי", והוא מסביר מה מעיק לו בפירושו של אדמו"ר הזקן: "לפי שידוע שאף העשר ספירות דאצילות ממש, מה שנקראים בשמות שאינן נמחקין כמו 'א-ל', 'אלקים', אין הכוונה על העשר ספירות דאצילות ממש, כי אם רק על האור אין סוף המלובש בהן .... ואם כן הנשמות דאצילות שכבר נפרדו מהכלים דאצילות, ואין הקו דאור אין סוף מלובש בהן, על כרחך לא שייך לקרותן בשמות הבורא .... וכ"ק הרבי ה"צמח צדק" נ"ע מגיע לתירוץ משלו ואשר סוף סוף מניח את דעתו הק', וכלשונו הק':

"ולכן נראה לעניות דעתי לתרץ עם מה שכתב [אדמו"ר הזקן] שם [באגרת הקודש] סימן כ"ה וזו לשונו: 'דהא אשכחן דאפילו מלאך נברא נקרא ה', בפרשת וירא, לפירוש הרמב"ן, וכמו שכתוב ויקרא שם ה' הדובר אליה כו', וכהאי גוונא טובא' עכ"ל .... וכיון שאפילו מלאך נברא מבי"ע ממש, כשהוא שליח נקרא בשם ה' ממש השוכן בקרבו, מכל שכן נשמה דאצילות ממש, שהוא בעצם אלקות, שכאשר ה' שוכן בקרבו על ידי עסק התורה והמצוות, שהן ארחות ה' ממש, תר"ך עמודי אור דכתר עליון,

יכולים להיות נקראים בשם ה' ממש. וזהו "כל הנקרא בשמי, בישעי' מ"ג, ז', ותרגם יונתן 'כל דא בגין אבהתכון צדיקיא דאיתקרי שמי עליהון'. ובגמ' פרק ה' דבבא בתרא, דף ע"ה ב', עתידים צדיקים שיקראו על שם הקב"ה, עיין שם בפירוש רש"י "שיהי' שמם הוי'", והיינו שלעתיד יהי' בהם גילוי אור אין סוף על דרך שמלוּבש בעשר ספירות דאצילות וזהו "והתהלכתי בתוכם". אלא שזהו רק לעתיד לבוא, אבל אבות העולם שאמרו רז"ל "שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא", אם כן הי' בהן מבחינה זו דעתידים שיקראו כו".

והרבי מהר"ש נ"ע ממשיך אח"כ לבאר בדרך זו גם את מה שאמר יעקב אבינו לבניו "אף אביכם בורא עולמות" ואת לשון המדרש על הפסוק "בוראך יעקב", שאמר הקב"ה "עולמי עולמי מי בראך", יעקב בראך" (ומציין שפירושו של ה"מתנות כהונה", דחוק).

בסופו של הדרוש כותב כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע: "וע"פ כל זה יובן ענין מה שאמרו רז"ל "א-לקי ישראל קראו ליעקב א-ל" שגם יעקב שלמטה הי' נקרא בשם א-ל, שהוא מז' שמות שאינם נמחקים. והיינו שגם בהיותו בעולם הזה הי' נקרא כן, על שם כי להאבות הטעים הקב"ה מעין עולם הבא, וכמאמר רז"ל בסוף פרק קמא דבבא בתרא "שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא". אם כן, האיר בהם גם בהיותם בעולם הזה, הגילוי שיהי' לעתיד, שעתידים שיקראו על שמו של הקב"ה, ולכן קרא אותו "א-ל" שהוא שם הבורא".

ובוודאי התכוון כ"ק אדמו"ר המהר"ש נ"ע בדבריו אלה, גם לומר לנו: ועל פי כל זה יובן גם מה שנאמר על נכדי הקדוש (כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע) על ידי חתנו הקדוש (כ"ק אדמו"ר שליט"א): "עצמות ומהות ווי ער האט זיך אריינגעשטעלט אין א גוף".

ונסיים ברזין דלעילא ומלין דגניזין, מתיקין כדובשין, מכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע בדרוש הנ"ל:

"ועל דרך זה יובן מה שכתבתי במקום אחר, הקושיא מה שאומרים בשמונה-עשרה אלקי אברהם כו', ולכאורה אלקי השמים הוא שבח יותר. ולפי הנ"ל אתי שפיר. דכיון דאבות העולם הטעימן מעין עולם הבא ולמעלה משאר נשמות דאצילות, אלא על דרך גילוי אלקות בעשר ספירות דאצילות, ולכן נקרא יעקב "א-ל", אם כן מה שהקב"ה נקרא אלקי יעקב הוא שבח עצום יותר ממה שנקרא אלקי השמים, שהן בריאה יש מאין, אם כן הוא בורא נבראים. אבל מה שהוא אלקי יעקב, אף שיעקב נקרא "א-ל",

להיות שבו הי' הגילוי אלקות עד שהי' יכול לברוא עולמות, כמו שכתוב ברבות שם "מה הקב"ה בורא עולמות, אף אביכם בורא עולמות כו" אם כן כיון שהוא ית' בורא בריאה כזו, הרי זהו שבח גדול יותר. וכענין "הודו לאלקי האלקים", שהוא א-לוה גם של מי שנקרא אלקים, וכמו יעקב כו'.

לא ניחא לי' לבעש"ט בתלמיד שאינו הגון ולכן פעל ועשה מופת שלא ימצאו דבריו הק' חן בעיני המתנגדים המחוצפים

אוצר החכמה

וכמה עלינו, עדת החסידים, הדבוקים באילנא דחיי, להודות ולהלל לה' הטוב על כל הטוב אשר גמלנו, והטביע בנפשנו אהבה ויראה לחסידות ולחסידישע ווערטער. ומה עלובים אלה המתרחקים ממנה ולא עוד, אלא שמזלזלים בה, רחמנא ליצלן.

אוצר החכמה

סיפר לי אבא מארי הרב החסיד ר' שמעי' יהודא ע"ה, שבהיותו צעיר לימים בקרמנצ'וג של אז, אמר פעם לליטאי אחד, מתוך כוונה לקרבו קצת לחסידות, דבר תורה, "א ווארט", מהבעש"ט נ"ע, אך הלה התנגד בתוקף ל"ווארט", ולא רצה לקבלו, ואף התבטא במלים חריפות. נעבאך, נעבאך! אבא הצטער מאוד ולא ידע את נפשו על שגרם ליהודי לחטוא בלשונו.

הי' באותו מעמד, בבית הכנסת, יהודי פיקח, חסיד ואיש מעשה, ור' נחום וולפוביטש שמו, הי"ד, ובראותו צערו של אבא, אמר לו: אל תצטער, אני רואה כאן מופת מהבעש"ט נ"ע, שהרי חז"ל אסרו, והחמירו מאוד, ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון, כדאמרינן בסוף מסכת חולין דף קל"ג ע"א: "כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל וכו'", ועוד אמרו שם: "כל השונה לתלמיד שאינו הגון, כאילו זורק אבן למרקוליס וכו'". ומבאר זאת המהרש"א זצ"ל, בחידושי אגדות שלו בבאור נפלא, קילורין לעינים, וז"ל: "הדמיון בזה כי התורה נמשלה לאבן יקרה והיצה"ר אשר בתלמיד שאינו הגון, הוא נקרא אבן מכשול ואבן מרקוליס, ואמר כי הזורק אבן למרקוליס, אף שאין דעתו אלא לבזיון, הנה הוא מוסיף כבוד לעבודה זרה, כיון שעבודתה בכך. ונעשה גם אבן זו – אבן שיקוץ לעבודה זרה. כן השונה התורה, שהיא אבן יקרה לאינו הגון, הנה הוא מוסיף אבני מכשול בו, שאינו לומדה אלא בתכלית וכוונה רעה, כמאמרם: "הלומד תורה שלא לשמה טוב לו שלא נברא וד"ל".

והרי אמרו, המשיך הרה"ח ר' נחום הנ"ל דברו לאבא מארי' "האומר שמועה בשם אומרו, יראה כאילו בעל השמועה עומד לנגדו", (ירושלמי שבת פ"א,ב) אם כן, בעל השמועה כאילו נעשה רבו, והשומע נעשה

תלמידו, ולא ניחא לי' לבעש"ט נ"ע בתלמיד שאינו הגון זה. מה עשה הבעש"ט נ"ע? פעל ועשה שלא יתקבלו חידושו בעיני האיש, וכך ניצל מכלל "השונה לתלמיד שאינו הגון".

כה עשו חכמינו: הם הכניסו לתלמוד אגדות תמוהות בכוונה תחילה כדי שלא ימצא חן בעיניהם

אמרתי בלבי, מה גדולה הרחמנות על אותו תלמיד, אם הבעש"ט נ"ע נאלץ לנקוט כנגדו, כמעט אותם האמצעים ואותה תחבולה ממש, שנקטו חז"ל כלפי הגויים, היינו שכדי שלא תמצא התורה חן בעיניהם, וכדי שלא ירצו לקבל דברי אלוקים חיים שבתורתנו הקדושה המסורה לנו בעל פה, הסתירו בכוונה תחילה את סודות תורתנו הקדושה באגדות תמוהות, ודוקא תמוהות מאוד.

וכדברי אחי המהר"ל זצ"ל מפראג, הגאון רבי חיים זצ"ל, ב"ספר החיים" בפרק שני מ"ספר זכיות", וכה דברו שם:

"ונקראו חכמי התלמוד – "חכמי האמת", כי כמו שאמת יענה דרכו, וכל העולם כולו לא יוכלו להשליך האמת ארצה, כך – התלמוד, לפי שהוא אמת מצד עצמו, יש לו קיום אף על גב שכל האומות מלעיגים עליו, אפילו הכי הוא מקובל וטוב ויפה הדבר עלינו ועל זרעינו... על כן אנו נוהגים לומר בכל סיום מסכת "הדרן עלך"... הכי נמי, תבואתה של תורה אינה נשמרת רק על ידי אותן האגדות התמוהות, שעל ידי כן הסתירו בהן את חכמתה, שאלמלא כן, כבר שלח האויב ידו ולשונו בדברי חז"ל, להפוך את דבריהם למינות, כדרך שעשה בתורה שבכתב. ולא הי', אם כן, נשאר לפנינו שום דבר, אשר בו נפלינו אנו מכל העמים. אבל עכשיו, על ידי האגדות התמוהות, הספר הקדוש הזה בזוי בעיניהם מלהפוך (=מלערבב) דבריו ודבריהם. ובין כך נשארו הדברים האלה בידינו על פי שלימותם, שלא יפגעו בה הכלבים, ובהם יודע כי אנחנו לבד עם ה' ומרעיתו", עד כאן לשונו הזהב.

והלב דואב וכואב לקרוא המשך דבריו הקדושים של הגאון ר' חיים זצ"ל, באותו פרק: "שכבר הי' מעשה, שעמדו רשעי בני עמנו ושלחו ידם ולשונם בכלי חמדה זו, וחשבו לתת אותה לשריפת אש מפני לעג הדברים התמוהים, שנמצא בו לפי מיעוט שכלם. וכמעט שגמרו מזימתם הרעה, עד שהאיר ה' רוח חכם נוצרי אחד, שעמד בפני השרים והעמים, ולימד זכות על הספר הקדוש הזה".